

מיליון שובעני בעשינת ותרנות
של מרנא ורבנא החתם סופר זינ"א

היכל החתם סופר

גיליון ה' • פרשת תזריע מנוקד • ה' אייר תשפ"ה

דבר המערכת

נצור לשונך מרע

פרשיות הללו העוסקות בעניני טומאת צרעת, מיועדים לפשפש אף בסיבת בוא הצרעת על האדם, וכמבואר בדברי חז"ל (עריקין טז.) דסיבת ביאת צרעת האדם נעוצה בדבר חטא השפתיים, לשון הרע ורכילות.

והנה מפורסמים דברי החובת הלבבות (שער הכניעה פרק ז) שהמספר לה"ר על זולתו, הרי מצוות המספר נעתקים להאדם שסיפר עליו, וחטאי המסופר נוספים על המספר.

רבינו זי"ע"א מבאר בזה (דרשות עמ' קט) באופן מחודש את מהלך נס פורים בימי המן, שבכל מדינות המלך לקו מיד בני ישראל ביום אחד, ביום י"ג, ואילו בשושן הבירה לקו האגגיים שני ימים, י"ד וט"ו.

וביאר עפ"י דברי הגמ' במגילה (יב.) 'שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו אמור אתה, אמר להם מפני שהשתחוו לצלם'. ומבואר דבני ישראל בכל העולם היה להם חטא השתחויה לצלם בימי נבוכדנאצר, ואילו בני ישראל שבשושן הוסיפו חטא נוסף שנהנו מסעודת אחשוורוש.

ומעתה מבאר רבינו זי"ע"א, הרי אמרו בגמ' (יג.) ליכא ידיע לישנא בישא כהמן, שכל דיבוריו 'ישנו עם אחד מפורד ומפורד וגו' הכל בלשון הרע כמבואר שם בגמ'. אמור מעתה, הלא כפי שביאר לן החובת הלבבות, הלא ע"י דיבוריו בלה"ר על בני ישראל נזקפו לצוואריו חטאי בני ישראל, ושבו גם כשחזרו בני ישראל בתשובה שלימה ונתכפר להם חטאם, עדיין הוא חייב על החטאים שקיבל לרשותו, שהרי הוא לא שב בתשובה, ולכן לקה על חטאים הללו. בשאר מדינות לקה ב"ג על ההשתחויה לצלם, ובשושן הוסיף ללקות אף על ההנאה מסעודת אחשוורוש באיסור.

ובזה מבאר רבינו את מה שמקופות חומה בט"ו מיתלא תלי בימות יהושע בן נון, וביאר הרמב"ם (פ"א ממגילה ה"ה) הטעם 'כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותו הזמן וכו' ע"ש. וביאר רבינו הענין בזה עפ"י האמור, שהרי החטא בהנאה מסעודת אחשוורוש הוא משום שהיתה כל הסעודה משום שמחתו בחורבן הבית [כמבואר בגמ' יא: כשבת המלך שנתיישה דעתו וכו'], ומעתה היות ומה שלקו האגגיים בשושן גם ביום י"ד הוא משום חטא זה של הנאה מסעודת אחשוורוש, נמצא דמשום ארץ ישראל וחורבנה נקבע לשושן יום המנוחה בט"ו, ושפיר יש ענין לתת בזה גופא כבוד לארץ ישראל ולקבוע זמן ההיפך לפי ימות יהושע בן נון.

יה"ר שזנכה להטרה ולהתקדש בטהרת הלשון, ויקוים בנו קרא דכתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה.

א' סיון/א' אב
מאיר/א' אב

שמות
הזכרים

בסדר 2

מאיר/א' אב

פנינים מתורת רבינו

ערכים בשפה ברורה לשולחן השבת

עני הנותן צדקה יזכה לפרנס אחרים משלו

אשה כי תזריע וילדה זכר (יב, ב)

על דרך מוסר יש לומר, כי אמרו חז"ל (גיטין ז:) שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה, יעשה צדקה עם אחרים "ובזכות זה, יזכה לפרנס אחרים משלו בלי ספק".

והנה ידוע שהמקבל נקרא נקבה, והמשיפיע נקרא זכר, וידוע גם (ב"ק יז.) ש"זריעה" הוא כינוי לצדקה, על שם 'זרעו לכם לצדקה' (הושע י, יב). וזהו כונת הכתוב 'אשה כי תזריע' פירוש עני המקבל צדקה, אשר הוא עצמו גם יזריע היינו שיתן צדקה לאחרים, אזי יולד מזה שיהיה 'זכר' שיזכה להשפיע לאחרים.

המתעורר מלמטה לעבודת השם יזכה להשפיע מתורתו לאחרים

אשה כי תזריע וילדה זכר (יב, ב)

חז"ל (גדה לא.) גילו לנו כי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר. ויש לפרש שנרמז בו, שאם אדם שהוא מקבל, ונקרא נקבה, מתעורר מעצמו לעבודת השם (וכדברי הזהר פרשת נח ח"א ס: דנקרא מיין נוקבין), והיינו שהוא מזריע תחילה. אזי יזכה שיהיה זכר, דהיינו שיזכה להשפיע מתורתו לאחרים, והיינו "יולדה זכר".

השב בתשובה לא יתנאה בתשובתו

ובשר כי יהיה בו בערו שחין ונרפא, והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמה, ונראה אל הכהן (יג, יח-יט)

יש לפרש שהכתוב הזהיר בזה את השב בתשובה שלא יבוא אח"כ על ידי זה ליפול לידי גאווה, כי פעמים מי שכבר היה לו "שחין", היינו שכבר סבל יסורים, וחזר בתשובה "ונרפא", אך אח"כ נופל מזה לידי גאווה על ששב בתשובה, וזהו "והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת".

וכמו שביארתי במקום אחר את הכתוב "כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריו" (דברים כד, כ'), שאחר תעניתים הממורקים את הגוף הנקרא חביטת זיתים (ראה מדרש רבה פרשת תצוה), יזהר שלא יתפאר בתעניתו "לא תפאר אחריו".

(דרשות ח"א דף ר"ב עמוד ד', ד"ה ושחין.
ועפ"י ליקוטי חבר בן חיים ח"ה פרשת כי תצא.)

מתוך הנגע עצמו מתקן הקב"ה רטיה

ונרפא נגע הצרעת מן הצרוע (יד, יד)

לכאורה כל תיבות אלו מיותר על דרך הפשט. אך י"ל כי

דרכי אלו קינו שמהמכה עצמה שמביא הקב"ה, ממנה מתקן רטיה (מד"ר ס"פ י"ח), וכמו שכתבו כל המקובלים כי התיבות בעצמם מתהפכים לטוב, כמו מצר"ה נעשה רצה, ומנג"ע נעשה ענ"ג, וכל אופנים אלו.

וזהו הכונה 'והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע', שמן הצרוע בעצמו כלומר מן המכה עצמה, תיקון לו הקב"ה רטיה.

(דרשות ח"ב דף ר"ה ע"ד ד"ה זאת)

הלומד עם מצורעים יזכה להכנס לגן עדן

את תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, ויצא הכהן אל מחוץ למחנה (יד, ב-ג)

לכאורה תיבת 'תהיה' מיותר, דהיה לו לומר זאת תורת המצורע (כמו שמתה האלישיך ומורי ההפלא"ה בפנים יפות), גם לשון 'ביום טהרתו' צריך ביאור.

ונראה שבא לרמז בזה כדברי רבי יהושע בן לוי (כתובות ז:): שהיה כריך בטלית אחד עם בעלי ראתן (היינו אנשים החולים במחלה מדבקת), ולמד עמהם תורה, שהרי תורה אגוני מגנא. וכפי שמתבאר בגמ' (כתובות שם) סופו של רבי יהושע בן לוי היה שנכנס לגן עדן כשהוא חי.

וזה נרמז בכתוב, וזאת 'תהיה תורת המצורע ביום טהרתו', שזהו הלומד תורה בטהרה וגם מלמדו למי שהוא מצורע, יהיה סופו 'והובא אל הכהן' היינו כהן עליון יתברך שמו (ראה סנהדרין לט. ובזה"ק פרשת תזריע ח"ג מט: שהקב"ה מכונה כהן), כלומר, שיכנס לגן עדן.

גם פעולה שניכר מתוכו שהוא נגע, אין לו לבעה"ב
לעשות מבלי הוראת כהן

וציזה הכהן ופינו את הבית (יד, יו)

צריך עיון למה הוצרך הכהן לצוות על זה, הרי הוא רק עצה טובה לבעל הבית שלא יטמא כל אשר בבית, והתורה חסה על ממונו (נגעים פ"ב מ"ה), וא"כ היה די שיכתבו שזו עצה לבעל הבית, ולמה לכהן לצוות על זה.

אלא נראה, דכיון שהקפידה התורה שהכל יהיה תלוי בדיבורו של כהן, והוא יהיה הראשון שיאמר 'טמא', ולכן בעה"ב אומר רק 'כנגע' ולא נגע, א"כ י"ל שאין לו לבעה"ב לפנות כליו מהבית קודם שיאמר לו הכהן, כי אילו יעשה כן מעצמו קודם אמירת הכהן, הרי זה כאילו מבין ויודע שזהו נגע מחלט.

(חידושים עמ"ס חולין י. ד"ה יכול.
וע"ע דרשות חת"ס ח"ב דף רמ"ז ע"ד)

היינו

02-3131-325

1478 1478 1478

- שיעור שבועי קצר ומיוחד מתורת רבינו החתם סופר
- שיעורים בשו"ת החתם סופר בענייני דיומא
- אפשרות מענה לחידודי הגליון השבועי

קו היכל
החתם סופר

ואתפלל כדת

עבדכי נאמי הדורות הפלפלים בתורת רבינו

ביום השמיני ימול - עניני מילה בשבת

תמיהה גדולה שמביא הכתב סופר בשם אביו על מה דילפי' דמקלקל בחבורה חייב ממה שהוצרכה תורה להתיר מילה בשבת * חידוש נפלא של רבינו - צרעת במילה אינה מטמאה גם לפני שקצצו, מדין 'כל העומד ליקצץ' * ולמה אינה מחוייב לדחות מילה בשבת לסוף היום כדי שכבר תהא המציצה בלילה

איך ילפינו מקלקל בחבורה ממילה בשבת, דילמא מיירי במילה שיש בה קציצת בהרת דהוי תיקון

הנה במסכת שבת (קלב.) למדו ממאי דכתיב בפרשת (יב, ג) ביום השמיני ימול 'בשר ערלתו' - דאף אם יש שם בהרת יקוץ, ואין בו איסור משום 'השומר בנגע הצרעת'.

והכתב סופר בפרשתו הביא 'קושיא אחת עצומה' שמצא בכתבי אביו רבינו ז"ל (ונדפס אח"כ קושיא זו בכתבי רבינו עצמו, בחת"ס בפרשתו, ובחי' שבת הנדפס דף קו. ד"ה ועי' ר"ה), דלעיל מינה במסכת שבת (קו.) הובאה דעת ר"ש דאף דמקלקל בכל המלאכות פטור מ"מ בחובל ומבעיר חייב, וילפי' לה לחובל ממה שהוצרכה תורה להתיר מילה בשבת (דילפינו שם דף קלב. 'ביום' השמיני ימול ואפילו בשבת). והקשה רבינו דמה ראה יש בזה, דילמא בעינן ילפותא למילה כזו שיש בה קציצת בהרת, דבכהאי גוונא ודאי מתקן הוא ולא מקלקל, ועל כן בעינן קרא למילף דגם מילה כזו יכולה לדחות שבת, אבל כל מעשה מילה באמת אין צריך קרא, משום דהוי מקלקל בחבורה, והאין ילפינו מהאי קרא דמקלקל בחבורה חייב. וסיים הכת"ס 'והיא קושיא עצומה, ולא מצא לה מקום יישוב המיישב דעת, רק על דרך הדוחק'. וכן הקשו עוד מגדולי האחרונים (צל"ח שבת קלב. ד"ה אלא לקשיא, ישע"י אור"ח סי' שכ ס"ח ועוד).

ובספר **חתם סופר עה"ת** (פ' תזריע ד"ה במסכת שבת) מתרץ רבינו בחשבון מחודד, דא"ל לומר דמה דלמדינן 'ביום' לברות אפילו בשבת היינו כגון שיש בהרת ומתקן הוא במה שמטהר הולד מהצרעת, דא"ל למה לי 'בשר' להורות דמות לקוץ הבהרת, הא ממילא מוכח דמות מדכתיב ביום אפי' בשבת וקשה למה לי קרא והא מקלקל הוא, אע"כ מיירי שיש בהרת וקמ"ל דמות לקוץ הבהרת, וא"כ א"צ קרא דבשר להורות דמות לקוץ הבהרת וצ"ל דקמ"ל קרא ד'בשר' להורות דלא נילף דמות לקוץ הבהרת מדכתיב 'ביום' לזה איצטריך להשמיענו דחובל בעלמא חייב וא"כ איצטריך בשר להשמיענו דמות לקוץ הבהרת עכתדה"ק.

בספר אבני ציון מתרץ באופן נפלא על פי דברי רבינו עצמו המובאים בתשובות קול אריה

והנה בשו"ת **קול אריה** (ח"מ סימן קיט) מביא מה ששמע **מפ"ק רבינו זי"ע**, שהקשה על מה דילפינו מקרא דימול בשר ערלתו דמות לקוץ הבהרת, הא אם הבהרת נמצאת במקום מילה הרי אינה מטמאה כלל, דהא קי"ל כל העומד ליקצץ כקצוץ דמי (מקוואות פ"י מ"ה. חולין ג.). ומכיון דהבהרת נמצאת במקום מילה, אין לך עומד ליקצץ גדול מזה, ותו פשיטא דליכא איסורא להישמר בנגע הצרעת (ואף דגם נגעים טהורים יש בהם איסור קציצה, מ"מ נראה דכאן עדיף טפי שהרי כאן הוא קצוץ וכאילו אינו, בין אם טמא הוא ובין אם טהור הוא).

וכתב שם ששמע מרבינו החת"ס ראה לזה ממשנה דנגעים אך שכח הריאה. אמנם **בחידישו רבינו הנדמ"ח עמ"ס שבת** (קלב. ד"ה ואבי אליבא) זכינו לראיה זו, שהביא ראה לדין עומד ליקצץ בנגעים, ממשנה נגעים פ"א מ"ד דנימין היוצאים מן הבגד יותר מן הראוי ועתידים לקצצם, אין הנגע במקום זה מטמא את הבגד, דכל העומד ליקצץ כקצוץ דמי. ומעתה פשוט דאין צורך עומד ליקצץ יותר מן הערלה, ואמאי מיתטמא האדם ע"י נגע במקום זה. [ועי' בזה גם בשיטת"ק כתובות ה' ב' דמילה יש בו גם משום מלאכת גזוז, ובדכ"ה (ס' כג) הקשה דאין שייך גזוז כי אם בדבר שאינו מנוף הדבר אלא עומד להיקצץ כשער או ציפור וכדו' וא"כ אמאי יש בו משום גזוז. ובמנח"ח (מוסר השבת גזוז אות ח') ביאר דגם ערלה הול' עומד ליקצץ ולכן שייך ביה גזוז, והן הן הדברים.] והביא הקול אריה שם את תירוצו רבינו, דיש לנו להתחיל מצד האיסור, והרי אילו היה הדין דמילה אינה דוחה קציצת בהרת, הרי הול' תו 'אינו עומד ליקצץ' והיתה מטמאת, ועל כן בעינן להאי ילפותא דמילה דוחה צרעת וממילא אין הבהרת מטמאת משום דכל העומד להקצץ.

אם כנים הדברים נמצא דאחר דילפי' דדחי מילה לצרעת,

הוי ליה תו הצרעת עומד ליקצץ מחמת המילה, וא"כ שוב הוי ליה כאילו כבר איננה, ונמצא דהורדתה בשבת תו אינה תיקון להאדם כלל.

ולפי"ז כתב **בספר אבני ציון** (ח"ד סימן מ' אות ו') דכבר נתיישבה קושיית רבינו וסיעתו הנזכרת על ילפותא דמקלקל בחבורה, שהרי מאחר דשרי לן להוריד הבהרת במקום מילה, נמצא דכבר לפני שהורידה כאילו כבר הורידה מדין כל העומד ליקצץ, ונמצאנו דגם בהרת במקום מילה אינו תיקון כי אם קלקול, ושפיר ילפינו ממה שצריכים להתירה בשבת - דמקלקל בחבורה חייב.

אמנם הקול אריה שם הקשה תמיהה גדולה על דברים אלו, דבשבת קלג. מבואר בריהטא דסוגיא שם דצרעת במילה אם ימולו אחריה ליקא כלל איסור קציצת בהרת משום דהול' דבר שאנו מתכוין [לפי הס"ד בגמ' שם דלית להו פסיק רישא], ועל כן הקשו התם דאם אכן כן הוא, מנלן דבאמת שרי להאב למול, שהרי הוא כן מתכוין, ודילמא לא דחי כלל מצות מילה לאיסור קציצת בהרת. ואם אכן כשעתידי הערלה להיקצץ ע"י מילה מיקרי תו דבר העומד ליקצץ א"כ סגי כאן מה דאחר צריך למולו וכבר יוכל גם האב להסירו דהא הול' מעתה דבר העומד ליקצץ. וכן יש לעי' דהא איתא **בתוספתא** (נגעים פ"ג ה"ו) וכן פסק **הרמב"ם** (פ"י מטומאת צרעת ה"ה) דאם היה לו צרעת במילה וקצצו, אם היה מוחלט צריך להביא קרבן טהרת מצורע, ומעתה לכא' צע"ג דהא כיון דלמעשה מתירין למול במקום בהרת א"כ הול' בהרת זו עומד ליקצץ ונמצא דלא נטמא כלל ולמה מחייבין ליה בקרבן.

ובהכרח לציין דיש חילוק גדול בין מה שמביא הקול אריה בשם רבינו וכו', ובין מה שנדפס מחדש במס' שבת, דעבוד שמדברי הקול אריה עולה דאחר ידיעין דמילה דוחה צרעת הול' תו עומד ליקצץ, הרי שבמסכת שבת מסיק דרק אם נולד הצרעת ביום ה' הול' עומד ליקצץ, אבל אם נולד תוך זמנו אינו עומד ליקצץ דאכתי לאו זמניה הוא. ועל כן אם נצטרע לפני יום ח' יש בו תו איסור של קוצץ בהרת [אך יש לעיין למה באמת כיון שעכשיו כבר נעשה עומד ליקצץ א"כ תו לא יהיה בו איסור קציצה].

קושיית השאגת אריה והברוך טעם דילמא הוצרך קרא להתיר המציצה בשבת דהוי תיקון

ומענין לענין באותו ענין. רבינו בחידישו שבת (קו.) הביא להקשות קושיא אשר **'נמצא בספר שאגת אריה** (עי' ס"ס נד, ומטו בה משמיה דגברא רבא הגאון מו"ה ברוך פרענקעל ז"י אב"ד דק"ק לייפניק יע"א ה"ה רבינו הברוך טעם, והיא, איך למדינן דמקלקל בחבורה חייב ממה שהוצרכו להתיר מילה בשבת דילמא צריכים להתיר משום המציצה דהוי תיקון. והיינו דסבירא להו דגם המציצה הוא מכלל המילה. ומעתה הוקשה להם דילמא באמת מאי דצריכים קרא הוא רק לענין המציצה.

ורבינו שם חלק עליהם, וס"ל דבאמת אין היתר המציצה בשבת משום שהוא חלק מהמילה, ועל כן הקשה לאידך גיסא, דמנין באמת ההיתר לגרום מציצה בשבת, למה לא נחייב את כל המלים בשבת לדחות מילתם עד סמוך לחשיכה כדי שהמציצה כבר תהיה משחשכה. וכי משום זריזין מקדימין נתייר לו לגרום מלאכת חובל במציצה.

וייסד רבינו דכיון שניתנה שבת לידחות אצל מילה כבר ניתנה לידחות גם אצל מציצה. ודימה רבינו המציצה להקטרת איברים ופדרים בקרבנות שבת, דאף שכשרים כל הלילה מ"מ מקטרים ביום השבת משום דחביבה מצוה בשעתה (מנחות עב. ופסחים סח.), וה"ה מציצה דאף שיכול לעשותה גם בלילה שאחרי מ"מ כיון שכבר דחתה המילה את השבת, כבר ניתנה לידחות אף למציצה.

ובזה יישב את קושיית הגדולים הנ"ל, דכיון דלולי שדחתה המילה את השבת באמת לא היינו מתירים למצוץ בשבת, על כן באמת אין שייך שיבא הפסוק להתיר המילה בשבת על המציצה.

סדרה נישא פרטים:

החלטות מיוחדות בין המשיבים

להודוא

חידושי עיונים עתירי רעיון ז"ע

א. מילה דוחה שבת, כמו שילפי' ממה דכתיב ביום השמיני ואפילו בשבת, ור"א ס"ל דגם מכשירי מילה דוחים את השבת. האם דוקא ביום שראוי למול דוחים המכשירים את השבת, אבל בלילה דאכתי לא שרי למול אסור גם המכשירין או לא שרא.

עי' חתם סופר שבת קל"ב. ועי' גם אמרי בינה ח"א דיני שבת ס"ס לא.

ב. תוספת עיון למעיינים: האם קשה על רבינו מדברי הרמב"ם בפ"י המשניות פסחים פ"ו מ"ב.

כל תשובה (על כל שאלה בנפרד) מוכה את המשיב בפרטים הנילה

רשימת הזוכים לחודש ניסן:

פרס ראשון: כרטיס טיסה לציין רבינו

החתם סופר ביומא דהילולא: החתם סופר ביומא דהילולא

הרה"ג חיים שמעון קאליש שליט"א

כולל באיאן ביתר עילית

פרס שני: 4 זוכים כל אחד בסך 500 ש"ח:

הרה"ג אברהם שמעון מאשינסקי שליט"א

ר"מ בישיבת צאנז בני ברק

הרה"ג ישעיה שווארץ שליט"א

כולל תורת מנחם בני ברק

הבה"ח יהושע גאלדברגער הי"ו

ישיבת תפארת שמואל אלכסנדר בארא פארק

הבה"ח שמואל צבי אלימלך רבינוביץ הי"ו

בני ברק

גם בחודש אייר יוגרל בין כלל המשיבים

כרטיס טיסה נוסף לפרעשבורג

וכמו"כ 4 זכויות נוספות כל אחת על סך 500 ₪

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
2. בטלפון 02-3131-325 שלווחה 4
3. במייל CH3131325@gmail.com

יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קדושים

שבחי עין ז"ג גפני צדיקי וצאורי הדורות

הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע (ב)

אינני בקי בשיחת חולין דיליה

ואינני כחולק ח"ו על מורן רשכבה"ג החתם סופר זצ"ל כי אינני בקי בשיחת חולין דיליה...

שרית רבני חיים ח"ב אור"ח סי' ח'

מבנו של החתם סופר צריך לרעוד...

שמעתי מהגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל אב"ד פ"ב, שדו"ר הרב רבי שמחה פרענקיל תאומים אב"ד סקעווין ז"ל סיפר לו, שבעת התמנות הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לקראקא [שכידוע שא"ז הדברי חיים מצאנו זי"ע עבד בעד התמנות, שראה בזה הצלת הדת ותהיק], היה אחד מעילויי הדור שעמד גם כן בבחירות להתמנות הרבנות, והתחצף בדיבורים נגד הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל, צעק נגדו הדברי חיים ואמר לו "נגד מי אתה מדבר, בן החתם סופר, תדע באמנה שמבן החתם סופר צריך לרעוד", ונתקיים בו הדבר שרעד עד כל ימיו עד יום מותו.

הנה"צ ר' אלחנן היילפרין, גליצא אמרי חן ואתחנן תשנ"ח (ועי' באוצרות הסופר ח"י עמ' קיח בשם מורן בעל שבת הלוי זצ"ל ששנסע בבאותו מלובלין לקראקא ותלך לדבר בדי"ת עם הגאון המפורסם רבי יוסלי שטיינהארט זצ"ל סיפר לו הלה שהוא עוד זוכר את האדם הנ"ל)

בצל רבו הנשר הגדול מוה"ר נתן אדלר (ד)

בעיר בוסקאוויץ אשר שם היה מקום מגורי בעל המחצית השקל, ומסופק אני אם נמצא בשמים מלאך אשר יהיה במדריגה גדולה כשני צדיקים האלה, ולהכריע ביניהם הוא רק ביד הכל יכול יתברך. ועם כל זה כל אחד היה רחוק מחבירו בעיני עבודת ה' ברוך הוא כרחוק מזרח ממערב. והגיד כי המחצית השקל התפלל בבוקר בהשכמה, והגאון מו"ר אדלער היה דרכו לבוא תמיד לביהכ"נ בשעת אמירת עלינו, ואמר עליו בעל מחצית השקל ראו איש קדוש עובר 'עלינו' תמיד. ועיין בשמונה פרקים להרמב"ם על מנתי' וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

מור בעל המכתב סופר זצ"ל, עי' ארחות הסופר עמ' 50
ועי' חוט המשולש עמ' יג בהערה שהביא כן בנוסח אחר משם החיד"א

רבו בנגלה ורבו בנסתר

גם אחר שהאירה הארץ מכבודו ומלאה פני תבל מזיו הודו, והאיש משה גדול מאוד, בכל זאת אפס קצהו ידעוהו וכולו לא ראו עוד, כי לא יאומן כי יסופר מגודל צדקתו ותומתו וישרותו, ועל גביהן תורתו וחכמתו. סתרי תורתו הקדושה היו גלויים לפניו [-לפני רבינו החת"ס זי"ע א-] באין דומה לו, ומעולם לא נשמע ממנו שהזכיר אף ספר אחד מספרי הקבלה, אך כאשר שמע מכתבית הקמיעות אשר נכתבו וניתנו בזמננו, אמר כמצחק בעיניו שקטני תלמידי רבו מוה"ר אדלער זצ"ל אשר התאבקו תחת שולחן רבו היו גדולים בחכמה זו יותר מגדולי זמננו אשר מתפארים בעינינו.

תלמידי הגר"ה הלוי הירש זצ"ל, הקדמה לספרו מור דרור, זכרונות ומסורות עמ' 307

עוד יסופר מהגר"ה גרינוואלד זצ"ל (אב"ד סאטמר חתן רבי יחזקאל סופר בן הח"ס ותלמיד הכ"ס) בענין זה: הנה מרן הח"ס ז"ל ידוע גדלו בלימוד הקבלה האמתית ונמצא בין כתביו קדשו כשהיה בן י"ט שנים, שכ' על פסוק א' ב' וישלח "בכאן מסר לי רבי הגאון וכו' ר"נ כ"ץ ז"ל סתרי תורה...". ושמעתי מפה קודש של בנו הגאון רבי שמעון סופר ז"ל שפעם אחת דיברו מעיני מדריגת קבלה של מקובל מפורסם, ואמר הח"ס, מי שזכה לשמש את מורי היה מדריגת קבלה זו דבר קטן, ובכל זאת הצניע מאוד מבאי עולם ידיעתו בזה. נדפס בהקדמת הגר"ה גרינוואלד לס' שירת משה מה"ס.

עם רבי כזה אין חידוש כל כך

שמעתי ממגיד אחד אמיתי, שפעם אמר הגאון קדוש ה' מהו חיים האלברשטאם זצ"ל, בעמ"ח שו"ת דברי חיים לקדוש דודי הגאון מהו שמעון זצ"ל אב"ד קראקא, וכה דבריו: אין חידוש כ"כ שאביו הח"ס ז"ל נתעלה לגדול וקדוש אשר לו דומי' תהלה, כי רבו היה ר' נתן אדלר, אשר עליו שמעתי ממורי הקדוש מהו נפתלי זצ"ל מראפשיץ, ששמע מפי הרב הקדוש בעל נועם אלימלך זצ"ל, שאמר כי זה רבות בשנים לא באה נשמה קדושה לעלמא הדין כמו ר' נתן אדלר, זולת הקדוש מהר"י בעל שם טוב זצ"ל.

חוט המשולש החדש עמ' יז בהערה

המאריך בתפילתו

תלמידי החתם סופר דברו ע"ד אריכות תפילת החת"ס, אמר להם, מה, אני מאריך בתפילתי, דעו כי מורי ורבי ר' נתן אדלער זצ"ל בתפילת ערבית של שבת, אחר שאנו תלמידיו, אשר גם אנחנו לא היינו מקצרים, גמרנו תפילתנו והלכנו לבית המלון ועשינו קידוש ואכלנו הרוטב וחזרנו לביהמ"ד, והוא עדיין עומד לפני המלך בתפילתו.

הג"מ רבי אברהם סופר זצ"ל, בן הגאון בעל התעוררות תשובה זצ"ל ה"ד
הו"ד במבוא לסידור חתם סופר, בנתיבות הסופר עמ' 132

משמש את רבו בנאמנות

הרבה פעמים אמר לתלמידיו, 'אני הייתי תלמיד נאמן לרבי, חטבתי עצים ושאבתי מים עבורו, והיא שעמדה לי'. וסיים: "איך וואר איין אנדערער תלמיד אלס איהר זייד, איך האב אבער אויך אייגען אנדערן רבי געהאבט אלס איהר האבט" [הייתי תלמיד שונה מאשר הינכם, אך היה לי גם רבי אחר מאשר יש לכם]. וסיפר כמה פעמים לתלמידיו שפעם אחת נסע עם רבו מהלך רב בחורף והקור חזק, והכפור מונח כפים על כפים, ובבואם באמצע היום ובאם הדרך, ורצה רבו לאכול קצת מן הצידה אשר הכין לדרכו, אבל לא היה מים בנמצא ליטול ידיו, והלך הוא מן העגלה באמרו לרבו כי נצטנן ורוצה להתחמם ע"י ההליכה, ויקח כוס רבו אשר הולך עמו בכל עת שיצא לדרך בידו האחת, וכפור בידו השניה, והתחמם הכפור בידו והיה למים, וכן עשה עד שנתמלא הכוס מים, והושיטו לרבו ליטול את ידיו, ומאוד שמח רבו בראותו גודל אהבת תלמידו ורוב השגחתו עליו. וכאשר סיים הסיפור אמר, אני הייתי תלמיד נאמן לרבי כי יצקתי מים על ידו, "מיט מיינע קליינע הענדקען [עם ידיי הקטנות] הייתי ממערך הכפור למען יהיה למים..."

הגר"ה סופר זצ"ל, חוט המשולש עמ' כט

מורא רבך כמורא שמים

סיפר מרן הכתב סופר זצ"ל שפעם אחת בא אחד מגדולי הדור לבקר אצל אביו מרן החתם סופר, והחתם סופר הפליג מאוד מסיפור והתנהגות רבו הנשר הגדול רבי נתן אדלער זצ"ל, וכל הזמן הזכירו בשם 'רבי' מבלי לנקוב בשמו. אותו גדול לא ידע באיזה רבי המדובר, ושאל להחתם סופר לאיזה רבי הוא מתכוין, ביקש החתם סופר מבנו הכתב סופר שיגיד להאורח את שם רבו, וכשהזכיר את שמו של רבי נתן אדלער חוורו פניו של מרן החתם סופר כסיד הלבן, וכל אבריו היו מרתתין...

רבינו יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, האיש על החומה עמ' רכז,

רבי נתן אדלר והמחצית השקל

פעם אחת הגיד החת"ס לתלמידיו, שמעו נא בני, הנה מו"ר הגאון מוה"ר אדלער והגאון בעל מחצית השקל זצלה"ה היו בעיר אחת [א.ה. היינו בתקופת שהות הגר"ה

הוספת מים רותחים לתמצית תה
או קפה טורקי (ב)

פניני הלכה

הלכות שבת מצותי רבינו לשולחן השבת

נמצא מדבריו, ש'עלי תה' (שקיקי ט"י), שאין דרך לאכלם בעצמם ועומדים רק כדי להוציא מהם טעמים וצבעים, א"כ אפילו נתבשל לגמרי מערב שבת, אסור לחזור ולבשלם בשבת. והמשנ"ב (סי' ש"ח סק"ט) ציין לדברי רבינו האלו, ומשמע קצת שחושש כן להלכה.

העולה למעשה:

א. שקיות תה שבישלו אותם מערב שבת [מצוי למי שמכין סענ"ס, ע"י בישולו עם מים בער"ש], ונגמרו מי הסענ"ס, אסור ליתן בהם מים רותחין מכלי ראשון, אפילו הם יבשים לגמרי (וע"פ האמור, שהוא כבישול סממנים שיש בהם בישול לעולם, וכו"כ בשו"ת מהר"ם שיק סי' קל"ב. והובא נמי בשו"ת מנח"ה ח"א סי' נ"ה, ושו"ת שבת הלוי ח"א סי' פ"ט).

ב. אם התה נתבשל כבר כמ"פ וכבר איבד טעמו וצבעו, מותר ליתן בו מים רותחים, דבכה"ג לא שייך סברת החת"ס להחמיר (שו"ת שבת הלוי שם).

ג. קפה רגיל [מגורען או נמס], אם נתבשל מערב שבת, לכו"ע מותר לבשלו שנית בשבת אם הוא יבש, שהרי הדבר שאוכלים ושותים גם את אבקת הקפה יחד עם המשקה.

ד. "קפה טורקי" שאין דרך לאכלו, אסור לבשלו בשבת אפילו כבר נתבשל מער"ש, כדן תה הנ"ל (אכן ראה פסקי תשובות סי' ש"ח הערה 339).

הקדמה

בגיליון הקודם נתבאר חומרת החת"ס שדבר שעירו עליו מכלי ראשון מער"ש, אסור לחזור ולערוך עליו שנית בשבת, דכיון שלא נתבשל בישול גמור בער"ש, אין לדנו כדן 'אין בישול אחר בישול'.

ולפי זה כתבנו שם הכרעת רבינו החתם סופר, שעלי תה, שעירו עליו מים רותחים מער"ש (כמו שמצוי במי שמכין סענ"ס - תמצית תה) מער"ש, שאסור לו בשבת לערוך עליו עוד מים רותחים.

לפנינו נראה חומרא נוספת שיש בדברי רבינו החתם סופר בבישול תמצית תה.

דין בישול אחר בישול בדבר שהוא עצמו אינו נאכל, כי אם טעמו וצבעו

רבינו החתם סופר (בשו"ת או"ח סי' ע"ד) מבאר דמה שאמרו אין בישול אחר בישול, היינו דוקא דבר מאכל, אבל דבר שהוא עצמו אינו עומד לאכילה, ואין דרך לאכלו, ומבשלים אותו רק כדי להוציא ממנו טעמו וצבעו, בזה יש בו בישול אחר בישול אפילו מאה פעמים, וכמו שמצינו לענין בישול הסמננים (שהביא הב"ב בס' ש"ח מהר"א"ש סוף פ"ק דשבת).

ולפי"ז מסיק החת"ס, דרק אבקת קפה שדרך לאכלו, בזה אם כבר נתבשל מער"ש, מותר לחזור וליתנו בכ"ד בשבת, דאין בישול אחר בישול [ואם הוא רק אפי' או קלוי מערב שבת, חזרנו למה שנתבאר בגיליונות הקודמים לענין בישול אחר אפיה].

ענייני דיומא

ישיבני אור מצינו רבינו בחי"ה ז"ל

נהגו כבוד זה בזה

מסירותו של רבינו לתלמידיו היא מן המפורסמות, ויעידו תשובותיו ואגרותיו שנשלחו ממנו כל השנים לתלמידיו, ובהם דרש בשלומם וטובתם כל הימים, והשיגו עליהם בעיני פקידא.

בתשובה מעניינת שנכתבה בתקופה זו (יום ד' ח"י למטמונים שנת תקע"ט, הוא יום ג' אייר), כואב רבינו על פירוד בין שני תלמידיו ומורה להם לחזור ולהשיכן שלום ביניהם. תשובה זו שנדפסה (בקובץ תשובות סי' ג) נכתבה לתלמידו הגאון רבי משה פאקש (הוא רבי משה פריינד, שגולד בעיר פאקש, ואח"כ דר בינק), ובין הדברים כותב לו רבינו "עוד השתוממתי על השמועה מהנ"ל, כי אתה ותלמידנו מהו' ישעיה חלק ליבכם (כנראה כוננו לרבי ישעיה מעיר יינק, שהיה מתלמידי רבינו), חלילה לך מעשות כזאת, ובפרט שעיקר ההתקוטטות על דבר מצות בריתו של אאע"ה, ולמה להתקוטט על מצוה שאפשר לקיימה על ידי אחר" (רבי משה היה מוהל, כפי שכתב גיסו רבי מרדכי וואלף בפינקסו "מוהל ביכעל").

לאחר דברים אלו, מצווה לו החת"ס ופוקד עליו שישלימו ביניהם, ומבקש שישלחו לו אגרת לבשרו על השלום שחזר לשירו. ואמנם, ביום כ"ג סיון של אותה שנה, כתב החת"ס תשובה לרבי משה (ונדפסה בקובץ תשובות סי' כ"ד), ובו הוא משבח על בשורת השלום, ומבשרו שקיבל מכתב גם מאת רבי ישעיה שבו בישרו על איחוד הלבבות.

היכל החתנים

עבודות סיפורי הדר עקדושי רבינו ז"ע

השורות הישרות שפסלו את הספר

בעוד ימים אחדים, בנתיים הוא לקח איתו את הספר להכרעת שבעת טובי העיירה, לא לפני שהוא משאיר פקדון נכבד בידי המוכר.

ר' נפתלי פרש את הספר לפני בני העיירה, והרוחות סערו. ראש הקהל וחבורתו מצדדים בקניית הספר, הלמדנים שבהם כבר שלפו סברות של 'רוב', כביכול רוב ספרי התורה בעולם הרי נכתבו ע"י יהודים כשרים, ולמה לנו לחשוש למיעוט זניח של משכיל שהחליט לאמץ את כתיבת הסת"ם כמקצוע, זאת ועוד, מאן יימר שמשכיל דינו כמי'ן וספרו פסול הוא. ועוד, הרי לכל אדם יש חזקת כשרות...

לעומתם, התושב הותיק והראשון של העיירה ר' לייבל, ועמו חבורה שלמה, זועקת 'לאו', היו לא תהיה, לא נקרא בספר תורה שיתכן ונכתב בידי משוקץ.

ההחלטה התקבלה פה אחד: יקחו את ספר התורה לרבן של ישראל הלא הוא מרנא החתם סופר ז"ע, וככל היוצא מפיו יעשו!

ישב רבינו החתם סופר וביקש לגלול לפניו את ספר התורה מראשיתו לסופו, עמוד עמוד הביט החתם סופר בספר התורה. הנוכחים עצרו את נשימתם.

רבינו משה איש האלוקים, משה רע"א מהימנא קדישא, ישב ועיניו מרוכזות בשורות ספר התורה, הכתב הנאה והישר ריצב מול עיני הקודש.

כבר סיימו לגלול כמעט את כל הספר, העמוד האחרון כבר עומד לפני רבן של ישראל. והחתם סופר עוצר אותם בנחרצות, ואומר "הספר לא נכתב על ידי סופר כשר, איני רוצה לקרוא בו..."

"רוח הקודש בבית מדרשו של רבינו" מלמלו היהודים, אחוזי התפעלות שרקו הנוכחים בהתרגשות.

אך רבינו עצר אותם, והסביר, לא רוח הקודש יש כאן, אלא כשראיתי את השורות האחרונות של ספר התורה, הבחנתי כי הכתב שלם ונאה כמו כל שאר הספר, והרי מנהג ישראל שהשורות האחרונות של כל ספר תורה, הסופר משאיר אותם ריקים כדי לזכות את מי שירצה ליטול חלק במצות כתיבת ספר תורה, כיון שכך, בנוהג שבעולם שהשורות האחרונות בכל ספר, אינם משורטטים ונאים כל שאר הספר, טביעת ידי ישראל חביבים החפצים במצות ניכר היטב בשורות אלו...

אך כשראיתי בספר זה שהשורות הללו שלמות ונאות, הבנתי כי הסופר אינו כשר, הוא אינו מדקדק במנהגן של ישראל!

הם לא ידעו אם לשמוח או להתעצב. הדעות היו חלוקות וגם סוערות, האם ספר התורה כשר או פסול. האם מהודר הוא ביותר, או אולי להיפך, פסול הוא מיסודו ואין לו תקנה---

אך בל נקדים את המאוחר.

הכל החל כאשר בעירה קטנה השוכנת באזור העיר פרעשבורג התכנסו ראשי הקהל לדון על נושא המעיק על ליבם זה עידן ועידנים: ספר תורה!

וכי תאמרו מה יש בספר תורה שיכול להעיק, הרי מוצאה חיים מצאו, ועץ חיים היא למחזיקים בה.

אף אנו נשיב ונאמר, כי אכן למי שמחזיק בה היא מביאה חיים, אבל זו בדיוק היתה הבעיה, בעיירה זו לא היה להם ספר תורה! ובדיוק לשם כך הם התכנסו עתה, ומשאלה גדולה מציפה את כל כולם: רוצים גם הם להחזיק בספר תורה משלהם...

ר' מרדכי דוב, מי שהפך את עצמו לראש הקהל הבלתי רשמי של העיירה, הציע את הבעיה ואת הפתרון הנראה בעיניו "הרי ידוע לכם שקופת הקהל שלנו מרוששת עד הקרקעית, וגם אם נצטמצם ונגייס מכל אחד מבני העיירה את מה שיש בידו, לא נצליח להשיג אפילו מחציתו של רכישת ספר תורה מהודר."

משום כך, המשיך רב מרדכי דוב, "נדמה לי שאין ברירה אחרת, נשלח שליח נאמן וחרוץ לקהילות שונות, לחפש לנו ספר תורה יד-שניה, או איזה מציאה כשרה, ספר תורה במחיר מוזל יותר ממחיר השוק הגבוה..."

מאין ברירה אחרת, ובהעדר כל רעיון חליפי, הסכימו כולם עם ראש הקהל, כאשר ר' נפתלי, אברך חרוץ בעל עינים יוקדות, מביע את הסכמתו ליטול על עצמו את המשימה, ולצאת תיכף ומיד לדרך.

ר' נפתלי לא ידע מה להחליט, לפניו מוצע ספר תורה למכירה במחיר מוזל משמעותית, הספר נראה דוקא חדש ומהודר, ורק מחירו הזול גורם לר' נפתלי לחדק את חושיו. בירור קצר מעלה שאכן הספר כתוב בכתב פנינים יפה, קלף איכותי ודיו שחור ונאה. אבל פקפוקים שונים עלו בהקשר לסופר שכתב את הספר... אף אחד לא ידע בדיוק לומר לו מיהו הסופר, אף אחד גם לא ידע למה אף אחד לא יודע...

רינונים רינגו אחרי, כי יתכן ונכתב ע"י משכיל פורק עול או אף גרוע מכך...

מתחילה חשב ר' נפתלי למשוך את ידיו, הרי עדיף ספר ישן וכשר מספר חדש שכתבו מין. אבל הכתב היפה, הגיל הנאה והחלק, ובעיקר המחיר הזול שבו את ליבו...

הוא הבטיח למוכר כי יחזיר לו תשובה

פנינים מתורת רבינו במעלת אהבת חברים וגנות פירוד הלבבות

הליכות והנהגות

עדברי ונעתי רבינו ז"ע

לרגל ימי הספירה בהם נוהגים אנו אבילות על תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה, ראינו לנוכח להקדיש מדור זה ללקט לשונות של אש מדברי רבינו ז"ע במעלת אהבת חברים ובגנות הפירוד

לחולי המחלוקת אין רפואה רח"ל

משל לבן מלך שחלה כמה פעמים, ורופאי המלך רפאוהו, עד שנפל לחולי מסוכן מאד ולא מצאו לו שום תרופה, כי אם להקיז דם, ומן אז והלאה כל פעם שנפל לאותו החולי אף על פי שהוא המסוכן שבכל החולאים, מ"מ לא פחדו ולא רהו, והקיזו לו ותרפאו, אך באשר הוציאו ממנו כ"כ דם אחד לאחד עד שנתיישב הלב במקום מוצא הדם ויניקת הגידים, וכשנפל לאותו החולי לא היה לו רפואה עוד ומת.

והנמשל: חטאו ישראל כמה חטאים מ"מ נתרפאו, עד שתפסו אומנות מחלוקת, וכו', שהוא היותר מסוכן מכל החלאים, וכו', אך מ"מ בכל זאת היתה רפואה אחרונה ע"י מיתת צדיק רח"ל, וכו', אך בדור יתום אשר אנשי אמונה אבדו, יש לחוש ח"ו שיפגע בהם חלילה...

במקום שנאה אף צדקה אינו מציל

חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, י"ל יען כי נמכרנו בעון שנאת חנם בעו"ה, לא יועיל נתינת צדקה לגאול בזכותו, כי אם היה שלום בינינו, ושוב כשרואים עני מפרנסים אותו זכתי הווא יגן, אבל אין אנו מרחמים אלא על העני אבל אם יהיה לו פרנסה אנו שונאים אותו שנאת חנם, על כך לא בכסף תגאלו.

אחדות גמורה משפיע שפע עילאה מת"ח של מעלה

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם. ירמוז כי בהתחזק בג' מדות זכה התלמיד חכם לשמוע כליומים משפע ישראל עילאה ת"ח של מעלה, האחד שיהיה כל התלמידים באחדות גמורה, וזהו הקבצו. ב' שישמעו לקול הורים, וזהו ושמעו. ג' שיהיו שפלי רוח ויהיו בעיניהם בבחינת יעקב לא בחינת ישראל שר וגדול, וזהו בני יעקב, ובהקבץ ג' אלו היינו הקבצו ושמעו בני יעקב, על ידי זה "ושמעו אל ישראל אביכם ת"ח של מעלה".

השלום והאחדות בא ע"י התורה

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם (ברכות סד.). פירוש כי בטבע עולם הגופים שלא יהיה שום שלום, כי הגופים המה מפרדים, אלא שורש השלום שבעולם הזה הוא ע"י מה שתלמידי חכמים מעוררים נשמתם לתורה ועבודה, ועי"ז מזדכך הגופות והנשמות מאירים, ועי"ז כמה פעמים משיג זה מ"ש זה, כי הנשמות הרוחניות הם אחדות, נמצא שהם מרבים ומגדילים השלום בעולם הזה, ויהיה מרבים מלשון מולידים, יולדו על ברכי יוסף מתרגם ורבי יוסף (בראשית נ' כ"ג).

המתחסד בין אדם לחבירו זוכה שיקבעו הלכה כמותו

והנה לזכות לזה שיוקבע הלכה כמותו לא כל אדם זוכה לכך, כדאמר חז"ל (מגילה ו ע"ב) יגעתי ומצאתי תאמין, והני מילי לחדודי אבל לאוקמי גירסא סייעתא הוא משמיא, והרי בית שמאי מחדדי טפי ואפילו הכי הלכה כבית הלל הואיל והיה ענותן ביותר (עירובין י"ג ע"ב), כי המתחסד בין אדם לחבירו בשלום ובמישור זוכה לשלום של תורה שיקבעו הלכה כמותו ולא יחלקו עליו, והנה דוד המלך ע"ה היה עושה משפט וצדקה לכל עמו (ש"ב ח ט"ו), וזכה שיקבעו הלכה כמותו. והנה דוד המלך ע"ה מרוב ענותנותו כמו שאמרו חז"ל (מו"ק ט"ז ע"ב) שבגדולתו הקטין עצמו לפני מי שגדול ממנו בחכמה, על כך שפט בנפשו מה זה שיד מלוכלות בשפיר ושליא, וכי לדידי ולחכמותי צריכים, הלא הם גדולים ממני, ועל כרחק מפני שחסידי אני בין אדם לחבירו זכיתי לזה אבל לא מחכמותי, אם כן צריך אני לסייעתא מהקב"ה שלא אכשל, והיינו שמרה נפשי ממכשול, כי חסיד אני ולא למדן, על כן צריך אני לרחמים, וק"ל.

ע"י ההרגל אפשר להתחסד ולדקדק גם במצות שבין אדם לחבירו

וידוע כי בתחלת הענין יותר נוה לאדם להתחסד ולהוסיף סייגים בדברים שבין אדם למקום, מלהכנס לפניו משורת הדין בין אדם לחבירו, כי קנאת איש מרעהו היא, אך אחר ההרגל בסייגים וגדרים במצות ה' יזכה גם לזה, וממנו יעתק עוד עד שיהיה סייגיו וגדריו בעצמם התורה, ויעשה סייג לסייג. ואמנם הכל בהדרגה לא בבת פסיעה גסה, שלא תהי' מיתתו גורמת מיתת כ"א חיים כב"ל... ומסיים אני ה' אלקיכם מדה"ד, כי מי שאינו נכנס לפניו מן השורה עם הבריות, גם מדת הדין מדקדק אחריו, וההפך המעבייר על מדותיו מעבייר לו על כל פשעיו.

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

אימייל: chasamsofer3@gmail.com

המעוניינים לקבל את הגיליון מדי שבוע במייל, נא לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת האימייל שלנו

מכ"כ גם בעמוד גדרים פלוס ניתן להצטרף לקבלת הגיליון מדי שבוע במייל (חפשו קופה "היכל החתם סופר")

